

formă a legii care să corecteze anumite lucruri, extinzând, de pildă, tipurile de publicații solicitate pentru depozitul legal și la noile documente și programe informatice.

2.1.8. Deselecție

2.1.8.1. Introducere

Deselecția este procesul de îndepărtare a unor publicații din colecțiile bibliotecilor ca urmare a neutilizării lor.

Termenul de *deselecție* aplicat publicațiilor este de dată relativ recentă și vine din limba engleză (*deselection*). A fost utilizat mai întâi de americani, după care a fost preluat de europeni. Alături de *deselecție*, care înseamnă de fapt *selecție negativă*, se mai folosesc termenii de *weeding* (eng.) și *désherber* (fr.) cu sensul de *plivire*. Publicațiile care nu circulă din diferite motive sunt denumite în biblioteconomia actuală publicații *obsolescente*, termen inexistent în limba română, ce are înțelesul de perimat, depășit, vetust, anacronic. În cartea *Désherber en bibliothèque*¹²⁸, autoarele Françoise Gaudet și Claudine Lieber, plecând de la lucrările cercetătorilor americani, dau mai multe explicații acestui termen. Ele precizează că atunci când un document este din ce în ce mai rar folosit, el devine *obsolescent*, iar când nu mai este deloc utilizat, este *obsolet*. Distincția între cele două adjective este destul de dificil de operat chiar pentru francezi.

Deselecția este de fapt opusul achiziției. Dezvoltarea colecțiilor are în vedere atât intrările de publicații în colecțiile bibliotecilor (procesele de achiziție) cât și eliminările publicațiilor nefolositoare (procesele de deselecție). Și în cazul achiziției și în cazul deselecției se aplică aceleași principii de selecție. Argumentele pe care le folosim la îmbogățirea colecțiilor apar și în cazul eliminării. Principiul eficienței și al utilității funcționează în ambele cazuri.

Despre deselecție se vorbește mai frecvent în literatura de specialitate abia de la mijlocul secolului trecut, ca urmare a inflației documentare, iar la noi, de mai puțin de 50 de ani.

Creșterea exponențială a publicațiilor în biblioteci și incapacitatea acestora, mai ales a celor universitare, de a face față acestei situații, a determinat autoritățile să caute soluții. Această situație a îngrijorat mai întâi

autoritățile americane. Președintele SUA a cerut o serioasă investigație pe această temă. Rezultatul investigației este făcut cunoscut în anul 1976, când se dă publicității *Raportul Atkinson* prin care se introduce conceptul de *bibliotecă universitară cu colecții limitate*. Așadar, o bibliotecă universitară nu trebuie să dețină tot ceea ce se scrie, ci doar publicații importante, prin eliminarea literaturii depășite. Treisprezece ani mai târziu, în 1989, francezii realizează și ei un raport similar, coordonat de André Miquel¹²⁹. În urma însușirii concluziilor raportului, care vine cu soluții la creșterea exponențială a colecțiilor, președintele Franței, François Mitterand, decide să sporească cu 50% subvențiile pentru bibliotecile universitare în vederea achiziției de noi publicații, dar și pentru munca de eliminare a celor vechi și nefolositoare ca urmare a insuficienței spațiului de depozitare.

Astăzi se știe că fără un program riguros de deselectie, colecțiile bibliotecilor rămân învechite și deci neinteresante pentru cititori. Se spune că *procesul de deselectie îmbunătățește accesul* – un paradox acceptat de toată lumea.

Nu există o părere unanimă în rândul bibliotecarilor asupra avantajelor deselectiei. Unii spun că este *singura soluție pentru rezolvarea problemelor de spațiu*, alții că este un lucru rușinos, chiar anticultural, deoarece rostul bibliotecii este de a achiziționa cărți și alte materiale grafice, și nu de a le elimina. Totuși, ce e de făcut atunci când constăți că nu mai ai deloc spații de creștere a colecțiilor, mai ales când accesul direct, în care orice bibliotecă modernă își are astăzi publicațiile, este un mare devorator de spațiu? Colecțiile tasate, știm cu toții, înspăimântă cititorul și îl îndepărtează de bibliotecă.

Ajungând, în ultimii șaptezeci de ani, la limita capacităților lor de stocare ca urmare a ritmului alert de achiziție, bibliotecile s-au văzut puse în situația fie să achiziționeze numai pe suporturi informaționale cât mai reduse din punct de vedere fizic, cum au fost microformatele, care s-au bucurat de un real succes prin anii '60, sau pe discuri compacte în ultima vreme, fie să-și împartă colecțiile în fond activ și fond pasiv prin mutarea acestuia din urmă în spații mai îndepărtate de cititori, fie să transfere din publicații altor structuri documentare sau căutând alte mijloace spre a scăpa de ele. În privința primei soluții, e o utopie să-și imagineze cineva că o bibliotecă ar putea achiziționa numai pe suporturi moderne renunțând complet la publicații pe hârtie. Mutarea în alte spații presupune acces de gradul doi, care contrazice unul din principiile lui Ranganathan, *economisiți timpul cititorului*. Apoi, transferarea publicațiilor în spații exterioare și așezarea lor în rafuri compacte, cum se practică în ultima vreme, de unde pot fi aduse, conform politicii bibliotecii, în 24 sau 48 de

ore, ceea ce înseamnă un timp de acces mare, este o rezolvare temporară și costisitoare. Sunt aici costuri legate de proiectul deplasării colecțiilor, costul selecției și al transportului spre noua destinație, costul regăsirii documentelor. Pierderea cea mai însemnată este a cititorului care irosește un timp prețios în așteptarea documentelor. Cea de-a doua soluție, transferarea spre alte biblioteci, este condiționată de solicitări. Se mai vorbește în ultima vreme de "o nouă șansă dată cărților" prin vânzarea lor către cititori la un preț modic. Câte însă pot fi astfel distribuite? Toate acestea rezolvă doar în parte problema "eliberării" de anumite publicații. Soluția majoră rămâne tot eliminarea lor.

Trebuie precizat încă de la început că deselecția *nu se aplică decât bibliotecilor care nu au funcții patrimoniale* sau de depozit legal, biblioteci a căror misiune este de a conserva publicații.

Americanul L. Barnett într-un articol publicat în anul 1991, intitulat *The Enemy Is Us*¹³⁰, scrie că încă din 1725, Thomas Hollis de la Universitatea Harvard a pus problema eliminării unor publicații mai vechi din colecția bibliotecii din lipsă de spațiu spre a face loc cărților mai noi. În acea vreme, firește că nimeni nu l-a ascultat.

Abia în secolul al XX-lea problema a devenit acută și oamenii s-au văzut obligați să ia măsuri pentru a se elibera de publicațiile mai vechi și nefolositoare spre a face loc noilor achiziții. Statele Unite au fost prima țară care au atras atenția asupra creșterii alarmante a publicațiilor în biblioteci și asupra măsurilor care ar trebui luate. În 1944, Fremont Rider¹³¹, preocupat de creșterea exponențială a publicațiilor, a calculat că între 1831-1938 bibliotecile americane de cercetare și-au dublat colecțiile la fiecare 16 ani, cu o rată anuală de creștere de 4,25%. Studiile întreprinse ulterior au arătat că, deși rata de creștere anuală a scăzut la 2,85%, bibliotecile au atins repede capacitatea superioară de stocare, iar utilizarea colecțiilor a devenit tot mai greoaie. Cercetătorul american Ralph Ellsworth, în lucrarea *Economics of Book Storage and Weeding Programs*¹³², estimează costurile în sistemele tradiționale de stocare, la nivelul anului 1969, costuri care merg de la 0,91\$ la 1,31\$ per volum. Astăzi, aceste costuri sunt mult mai mari.

De prin 1970 a început să se pună tot mai frecvent întrebarea dacă spațiile existente sunt utilizate cu destulă eficiență, deoarece obținerea de noi spații este costisitoare. O primă soluție a fost găsită în introducerea rafturilor compacte care economisesc între 80% și 90% din spațiul convențional cu rafturi clasice. Instalarea acestor rafturi este însă dependentă de rezolvarea unor probleme tehnice legate de rezistența clădirii.

În literatura de specialitate, necesitatea introducerii planurilor de deselecție este justificată de patru argumente:

- economie de spațiu;
- îmbunătățirea accesului;
- economie de bani;
- crearea de spațiu pentru noile achiziții.

Orice bibliotecă, în zilele noastre, trebuie să aibă o politică și un program de deselecție care să facă parte din Programul general de dezvoltare a colecțiilor, respectiv din Carta colecțiilor. Acest program trebuie să cuprindă următoarele elemente :

- analiza situației personalului competent și disponibil pentru deselecție;
- evaluarea colecțiilor;
- tipurile de materiale care urmează a fi supuse deselecției;
- aprecieri asupra alternativelor;
- relația programului de deselecție cu alte activități ale bibliotecii;
- interesele utilizatorilor și limitele cooperării lor ;
- costul programului.

Se spune că *orice selecție poartă în ea germenii deselecției*. O bibliotecă cu un program bine articulat își rezolvă problemele de spațiu prin ținerea sub observație permanentă a creșterii numărului de publicații. Pierderea acestui control face ca biblioteca să nu mai aibă loc pentru noi achiziții impunând căutarea de noi spații, care înseamnă costuri suplimentare în detrimentul intrărilor de cărți, sau diminuarea drastică a achizițiilor spre insatisfacția cititorilor. *Eficiența politicii de deselecție se observă numai pe termen lung*. Dacă nu se muncește cu perseverență, ca în agricultură, în grădina de zarzavat, riscul de a fi inundat de buruieni crește în detrimentul recoltei, care în cele din urmă va fi distrusă. În urmă cu câteva decenii, Eugen Garfield , într-un articol publicat în *Current Contents*¹³³ , nota că ecologizarea colecțiilor înseamnă de fapt o investiție. Și avea multă dreptate.

2.1.8.2. Deselecție pe tip de bibliotecă¹³⁴

Deși procesul de deselecție, prin principii și tehnici, este, în general, identic pentru toate tipurile de biblioteci, există totuși unele particularități legate de tipul de bibliotecă, particularități de care trebuie să se țină seama

atunci când se ia decizia eliminării publicațiilor. Ne vom referi în cele ce urmează la trei din principalele tipuri de biblioteci : biblioteca publică, biblioteca specializată și biblioteca universitară. Biblioteca școlară are, în linii mari, aceeași structură a colecțiilor ca și biblioteca publică.

Biblioteca publică este biblioteca destinată nevoilor de lectură ale utilizatorilor unei comunități. În biblioteca publică, cererea extrem de variată a utilizatorilor este factorul cel mai important care influențează selecția și deselecția. Materialele care nu prezintă interes pentru publicul cititor urmează a se afla sub observație și a fi supuse procesului de deselecție. Biblioteca publică conține, în general, în proporție de 60% publicații cu conținut simplu, care nu pun probleme deosebite în a fi supuse deselecției. Numai marile biblioteci municipale cuprind în colecții materiale de cercetare. Bibliotecile publice județene românești, spre deosebire de bibliotecile publice străine, au ambiția de a achiziționa și publicații științifice de înalt nivel . În cazul acestor biblioteci, lucrurile se complică.

Specialiștii în deselecție recomandă ca eliminările în bibliotecile publice să se facă cel puțin la fiecare zece ani. Munca trebuie să se desfășoare în etape. Prima etapă ar fi separarea cărților care nu circulă de cele care sunt utilizate frecvent . Etapa următoare presupune eliminarea dubletelor . Urmează publicațiile uzate fizic, care nu mai pot fi citite. Ultima etapă este aceea a eliminării publicațiilor care nu se citesc. Aici avem în atenție nu numai publicațiile depășite moral, dar și pe cele cu nivel fie prea înalt, fie prea scăzut. Dacă o publicație rămâne necitită multă vreme, înseamnă că acea publicație trebuie reținută spre a fi înlăturată. De regulă, se iau în calcul gradul mediu de utilizare a cărții, numărul mediu de cereri de lectură într-o anumită perioadă de timp. Cercetătorii au opinii diferite asupra tipurilor de criterii care se aplică în cazul deselecției. Astfel, Stanley J.Slote¹³⁵ consideră că principalul criteriu care trebuie aplicat în cazul deselecției este *indicele de circulație*, calculat pe baza numărului de împrumuturi în ultimii cinci sau zece ani. Alții adaugă acestui criteriu *vârsta documentului*, data la care a fost achiziționat, uzura fizică, uzura morală, conținutul, limba etc. Sunt cercetători care simplifică lucrurile considerând că publicațiile trebuie împărțite în două categorii – publicații care circulă și publicații care nu circulă. Dacă prima categorie satisface cererile de lectură în proporție de peste 90% ,înseamnă că cealaltă poate fi supusă procesului de deselecție fără niciun regret.

Biblioteca specializată are rolul de a oferi informații de înalt nivel și de ultimă oră prin publicațiile pe care le pune la dispoziția cercetătorilor. Colecțiile acestei biblioteci sunt formate, în cea mai mare parte, din seriale, publicații

care sunt supuse unei rapide și permanente rate de obsolescență. Pentru această bibliotecă, deselecția este mai simplă din mai multe motive. Utilizatorii sunt bine cunoscuți și constituie o categorie omogenă. Cererile de informare sunt clar conturate fiind legate de programele de cercetare ale instituției. Cercetătorii, în cele mai multe cazuri, sprijină și sunt interesați de eliminarea publicațiilor obsolete pentru a face loc publicațiilor noi. În foarte multe biblioteci specializate, ei fac parte, împreună cu bibliotecarii, din echipele de deselecție. Pentru a nu se greși în această acțiune, bibliotecarii trebuie să se bazeze pe măsurători bibliometrice, care au un caracter particular în cazul bibliotecilor specializate. Eliminările din aceste biblioteci trebuie făcute cu multă precauție, mai ales în anii aceștia de criză, din cauza costurilor mari ale publicațiilor științifice.

Biblioteca universitară are o dublă destinație – studenții și profesorii. De aici cele două orientări ale colecțiilor, spre instruire și cercetare. Latura de instruire presupune, în principal, publicații formate din cursuri universitare, lucrări științifice cu diferite grade de dificultate, tratate și lucrări de referință. Pentru profesori, biblioteca achiziționează mai ales publicații științifice de ultimă oră, în primul rând reviste științifice necesare activității de cercetare. Specialiștii care se ocupă cu dezvoltarea colecțiilor în bibliotecile universitare iau în calcul atât cererile temporare de lectură cât și cererile pe termen lung, cărora li se acordă prioritate. Dinamica colecțiilor în bibliotecile universitare este cea mai amplă în comparație cu celelalte tipuri de biblioteci. În aceste biblioteci legate de învățământ, în care formarea noilor generații de specialiști presupune informații variate și de bună calitate obținute printr-o selecție riguroasă și diversă, se achiziționează și se elimină mult.

Rolul principal în procesul de deselecție al publicațiilor din acest tip de bibliotecă este deținut de cadrele didactice implicate în procesul de instruire a studenților. Ele știu cel mai bine ce trebuie păstrat, pentru cât timp și care publicații trebuie eliminate. Fără îndoială că și statisticile constituie un barometru important al intereselor de lectură ale studenților și trebuie avute în vedere în politica de deselecție, dar ele au totuși un rol secundar în acest tip de bibliotecă. De regulă, lectura studenților este în foarte mare măsură orientată de programa de învățământ și recomandările profesorilor, fără a discuta aici de publicațiile de *loisir*, care pot deține un oarecare procent în structura colecțiilor bibliotecilor universitare. În ce privește deselecția literaturii destinate cercetării în bibliotecile universitare, se iau în calcul o serie de parametri, despre care am vorbit mai înainte, legați îndeosebi de literatura științifică de ultimă oră.

2.1.8.3. Criterii și tehnici de deselectie

Deselectia este un proces care nu se desfășoară izolat de celelalte activități din bibliotecă, ci în strânsă legătură cu politica de dezvoltare a bibliotecii prevăzută în carta colecțiilor. Din necesități metodologice, vom separa deselectia pentru cărți de deselectia pentru publicațiile seriale, deși unele criterii și tehnici sunt comune.

Cărți

Înainte de a se lua decizia pentru deselectie, trebuie analizați cu mare atenție o serie de factori ca :

- disponibilitatea financiară pentru achiziția de noi titluri;
- relația dintre un titlu și restul titlurilor dintr-un anumit domeniu;
- măsura în care biblioteca are și funcții arhivale;
- gradul în care publicația va fi utilizată în viitor.

Abia după analiza eficientă a tuturor acestor factori, procesul de deselectie poate începe.

Cercetarea efectivă a colecției în vederea deselectiei are în vedere:

- numărul de exemplare dintr-un titlu (se separă unicatele de dublete și triplete);
- donațiile nesolicitate și nedorite intrate în colecție;
- cărți depășite din punct de vedere al conținutului (uzate moral);
- reeditări;
- cărți infestate, murdare, uzate ;
- publicații greu de citit din cauza dimensiunilor prea mici ale literelor;
- volume neutilizate sau incomplete;
- periodice fără indici.

Bibliotecile pot aplica diferite norme în procesul de deselectie, în funcție de specificul activității fiecăreia și de interesele utilizatorilor, dar rămân *fundamentale* următoarele criterii:

- condiția fizică a cărții;
- valoarea calitativă a cărții;
- valoarea cantitativă a cărților.

Condiția fizică a cărții nu ar fi un criteriu de deselectie, după părerea unora, deoarece starea degradată a publicației este dovada frecvenței utilizării, și nu a neutilizării. Aceste publicații ar trebui recondiționate și repuse în circulație. Cărțile tipărite pe hârtie de proastă calitate însă, care se degradează rapid, ar fi primele recomandate pentru deselectie.

Valoarea calitativă a cărții rămâne criteriul de bază în deselectie.

În ce privește *valoarea cantitativă*, lucrurile se complică. Nu trebuie eliminat în mod automat dubletul sau chiar tripletul, în cazul în care lucrarea este extrem de solicitată.

După ce se face un prim bilanț al existentului în colecții, urmează etapa cea mai dificilă - propunerile de titluri pentru deselectie. Totul depinde de punctul de vedere al celui implicat în deselectie. E greu de găsit acei oameni care să respecte criteriile de deselectie stabilite și care să nu greșească. Unele biblioteci universitare, de teama de a nu comite erori, nu elimină nimic. În realitate, aceeași conduită avută pentru selecție trebuie aplicată și în cazul deselectiei.

Un suport important în sprijinul deselectiei vine din partea statisticilor legate de circulație. Dacă o publicație se citește, atunci rămâne în bibliotecă, consideră cei mai mulți dintre cercetători. Când circulația unei cărți este scăzută, biblioteca va decide dacă resursele financiare permit păstrarea ei în continuare și ce efect pe termen scurt și mediu are acest lucru. Totodată, se va calcula dacă menținerea cărții împiedică achiziția altor lucrări din lipsă de spațiu.

În privința criteriilor de deselectie rămân de rezolvat două probleme fundamentale :

- care sunt metodele de deselectie cele mai eficiente?
- cum trebuie stocate publicațiile pentru a permite o deselectie eficientă?

Una din cele mai mari biblioteci universitare din Statele Unite, Biblioteca Universității din Yale¹³⁶, în urmă cu mai multe decenii, a elaborat un program pentru deselectie, care își păstrează în linii mari valabilitatea până astăzi. Programul a fost finanțat de Council on Library Resources în ideea ca rezultatele să poată fi folosite și de celelalte biblioteci americane¹³⁷. Consiliul a cerut bibliotecii să îndeplinească următoarele obiective :

- să analizeze anual între 20 000 și 60 000 de volume ;
- să evalueze împreună cu personalul facultăților oportunitatea retragerii anumitor publicații;
- să studieze efectele acestui program asupra utilizatorilor studenți din fiecare facultate;

- să stabilească elementele compensatorii pentru eliminarea anumitor publicații;
- să evidențieze avantajele obținute în urma aplicării programului (creșterea accesului, obținerea de noi spații);
- să facă cunoscute celorlalte biblioteci obiectivele, tehnicile și rezultatele la care a ajuns pe măsura derulării studiului.

Biblioteca Universității din Yale a adoptat următoarea metodologie:

- studiul cărții la raft;
- valoarea publicației într-un anumit domeniu;
- importanța lucrării din punct de vedere istoric în domeniul respectiv;
- existența altor ediții;
- existența altor lucrări pe același subiect;
- indicele de lectură;
- condiția fizică a cărții.

Indiferent de criteriile care se aplică în evaluarea colecțiilor în vederea deselecției, *totul depinde de judecata subiectivă a celui care lucrează*. Acesta trebuie să fie specialist al domeniului. El urmează să recomande eliminarea unor anumite lucrări și nu a unui întreg domeniu, unde eroarea poate fi mare. E foarte important să existe o *continuitate* în această muncă atât în privința persoanelor cât și a timpului afectat. Deselecția trebuie făcută pe cuprinsul întregului an, chiar dacă nu la întregul fond. Cel mai mare rău provine din graba cu care se face deselecția în anumite biblioteci. Riscul de eroare în acest caz e foarte mare, iar răul făcut nu mai poate fi îndreptat.

Unii specialiști în deselecție estimează că *utilizarea circulației trecute a cărții și a valorii sale* trebuie să stea la baza oricărui proces de deselecție. Un experiment făcut la o prestigioasă bibliotecă universitară americană, prezentat la *Library and Information Services Policy Forum: changes in library and information services, 1996-2001*, în 1995¹³⁸, care a măsurat din punct de vedere cantitativ datele privind circulația cărților cu cele privitoare la cerințele de lectură, arată că 99% din cerințele de lectură dintr-o bibliotecă universitară sunt satisfăcute de 40% din totalul colecțiilor, ceea ce înseamnă că 60% din colecții nu au nicio influență asupra lecturii. Un alt studiu prezentat la aceeași reuniune, bazat pe statistică matematică, a urmărit dependența ratei de circulație de vârsta publicației. Studiul a arătat că, în cazul monografiilor științifice, *vârsta* este cel mai semnificativ indiciu asupra orientării în deselecție: cu cât o monografie este mai veche - avem în vedere monografiile din domeniul științelor exacte - cu atât scade indicele

de circulație și, prin urmare, poate fi eliminată din accesul direct pentru a fi trimisă într-un depozit exterior sau poate fi eliminată complet din colecție. Deși exemplele la care ne-am referit au în vedere bibliotecile universitare și cele științifice, posesoare ale unei vaste literaturi științifice și unde problema actualității se pune cu acuitate, situația în alte tipuri de biblioteci nu este mult diferită.

Să vedem în continuare modul concret în care se lucrează. După ce planul de deselecție este aprobat, el este însușit de toți cei interesați. Dacă se prevede examinarea fondului de peste cinci ani, acesta se retrage complet din circulație, separându-se de lucrările sub această dată, și se examinează exemplar cu exemplar. În funcție de criteriile prestabilite, se aplică câte o etichetă pe fiecare carte, de exemplu, etichetă de culoare albastră, dacă exemplarul rămâne în continuare la raft, de culoare galbenă, dacă exemplarul se trimite spre un depozit exterior, și de culoare roșie, dacă exemplarul urmează a fi înlăturat din colecție. Această operație este făcută, de regulă, de bibliotecari. După ce această primă selecție este operată, echipe de experți¹³⁹ revăd publicațiile și intervin dacă este cazul. După ce și această a doua privire este încheiată, se trece efectiv la separarea publicațiilor. În anii din urmă, bibliotecile universitare americane puneau la dispoziția bibliotecilor din lumea întreagă zeci de liste cu publicații care urmau a fi înlăturate din colecțiile proprii. Pentru bibliotecile universitare românești, aceste publicații erau de o mare importanță în condițiile inexistenței resurselor în valută pentru cumpărarea de publicații noi.

Publicații seriale

Deselecția serialelor este mai greu de făcut decât deselecția cărților deoarece aceste publicații nu sunt omogene din punct de vedere al conținutului. Se știe că serialele creează probleme mari bibliotecilor referitor la depozitare, ele presupunând în mod obligatoriu și spațiu de creștere. Mărimea spațiului este în funcție de dimensiunea revistei și periodicitatea apariției.

Criteriile de deselecție pentru aceste publicații sunt extrem de variate:

- limba în care este redactat periodicul ;
- prezența sau absența indicilor sau abstractelor;
- cotarea ca publicație ISI;
- cotarea ca publicație CNCS (pentru noi românii);

- listarea lor în bibliografii, reviste de referate, baze de date;
- frecvența citărilor.

O metodă nouă pentru deselecția periodicelor este calcularea *densității informației științifice* cuprinse în publicație în relație cu indicele de circulație urmărit pe o anumită perioadă de timp (trimestrial, semestrial, anual). Serialele care nu circulă vor fi eliminate din bibliotecă sau , dacă este cazul, depozitate în spații mai îndepărtate de bibliotecă.

Bibliotecarii români se vor întreba cum se calculează circulația de care vorbim frecvent. Circulația se înregistrează automat în sistemele informatizate, care există astăzi în majoritatea bibliotecilor noastre. Dar nu numai comunicarea, ci și alte date ca frecvența împrumutului, vârsta documentului, utilizatorul, limbile cele mai solicitate pot fi furnizate de programul de bibliotecă etc.

2.1.8.4. Etape ale deselecției

În lucrarea *Désherber en bibliothèque*¹⁴⁰, menționată mai înainte, autoarele Françoise Gaudet și Claudine Lieber, propun 10 etape ale procesului de deselecție. Acestea sunt următoarele:

1. Redactarea *politicii de deselecție* ca parte a politicii de dezvoltare a colecțiilor, aplicându-se aceleași principii și norme ca și pentru achiziție. În carta colecțiilor, normele pentru deselecție își vor găsi locul după normele pentru achiziție.

2. Întocmirea unui *calendar* în care se vor fixa prioritățile în desfășurarea activităților și din care niciun sector al bibliotecii nu va lipsi. Calendarul se va face numai în urma cunoașterii exacte a situației de pe teren și a unei reflecții îndelungate.

3. Pregătirea *sectoarelor* unde se va face deselecția, astfel încât să existe o *viziune exactă asupra colecției*, de exemplu, pentru a identifica cu ușurință dubletele sau lacunele, în cazul așezării sistematico-alfabetice.

4. Dotarea cu o serie de instrumente necesare activității directe de deselecție , cum ar fi : *catalogul topografic* (pentru cunoașterea locului unde se află un anumit dublet, de exemplu, alte indicații despre titlu, datele de apariție etc.), *lucrări de referințe* de tipul bibliografii, dicționare, sinteze documentare din care se obțin date asupra cărții examinate, permițând evaluări calitative,

formular specific care indică destinația lucrării (legare, reparare, înlocuire cu o nouă ediție, vânzare, donație, schimb, distrugere), *etichete* de diferite culori aplicate pe cărți în funcție de destinație etc.

5. *Verificarea publicației* folosind instrumentele enumerate mai sus.

6. *Examinarea fiecărei cărți* de pe raft, cu pauze de cafea pentru o bună concentrare și o judecată lucidă; cărțile care rămân sunt reasezate în rafturi fără nicio indicație.

7. Înainte de a fi eliminate cărțile extrase din rafturi, se mai face o *ultimă verificare* în bibliografiile specializate din bibliotecă și dacă se regăsesc, vor fi exceptate de la eliminare; dacă există îndoieli, vor fi consultați specialiști din interiorul și din afara bibliotecii.

8. *Orientarea cărților* deselectate spre zonele recomandate pe formular (pentru legat, reparat, înlocuit cu altă ediție, eliminat – în acest caz publicația va fi radiată din catalog, dar și din documentele de evidență contabilă reprezentate de registrul inventar și registrul de mișcare a fondului).

9. *Propuneri de noi publicații*, pe baza bibliografiilor avute la dispoziție, pentru a le înlocui pe cele deselectate .

10. *Punerea în valoare* a fondului prețios identificat, dar necunoscut de utilizatori; uneori acesta trebuie orientat spre alte biblioteci.

Tehnicile de deselectie variază de la o țară la alta. Francezii¹⁴¹ propun un formular format din trei rubrici : în prima se va nota numărul de ani trecuți de la editarea documentului, în cea de-a doua numărul de ani de când publicația nu a mai fost împrumutată, iar în cea de-a treia prezența mai multor factori negativi, care constituie criterii eliminatorii, existenți în acronimul IOUPI (I – incorect, informație falsă; O – obișnuit, superficial, mediu; U - uzat, deteriorat, urât; P – perimat; I – inadecvat, nu corespunde colecției). O carte, care are formula 8/3/I , s-ar traduce prin: *cartea are vechime de opt ani, nu s-a mai împrumutat de trei ani și nu corespunde colecției*. Cercetătorii americani au fost primii care au propus formule de lucru de acest tip. Joseph P.Segal vorbește de Metoda CREW¹⁴² (*Continuous Review, Evaluation, Weeding - Revizuire continuă, Evaluare , Eliminare*), văzută mai degrabă ca precept profesional, sau MUSTY (*Misleading, Ugly, Superseded, Trivial, Your collection no longer needs the item – Uzate moral, Uzate fizic, De înlocuit, Fără valoare, Nu mai este nevoie de document în colecție*), înțelese efectiv ca factor activ.

Bibliotecarii români nu s-au preocupat încă sistematic de deselectie. S-a vorbit însă de mai multă vreme de eliminări din colecție fără a se vorbi de principii și tehnici de deselectie. Legea bibliotecilor nr. 334 din 31 mai 2002,

Art. 40 (2) face doar această precizare: *Eliminarea documentelor din colecții se aplică numai bunurilor culturale comune, uzate fizic sau moral, după o perioadă de minimum 6 luni de la achiziție, prin hotărârea conducerii bibliotecii.*

2.1.8.5. Personalul implicat în deselecție

Am vorbit în cursul acestui subcapitol, în mai multe rânduri, despre rolul personalului de bibliotecă în procesul de deselecție. Acesta trebuie să dețină anumite calități și să răspundă anumitor cerințe.

Calitățile personalului care se ocupă cu deselecția:

- să aibă studii de biblioteconomie;
- să aibă studii de specialitate sau temeinice cunoștințe în profilul bibliotecii (avem în vedere bibliotecile universitare și cele specializate);
- să aibă o cultură generală temeinică (calitate cerută într-o bibliotecă publică);
- să aibă o vechime de minimum 8 ani în bibliotecă.

Cerințele personalului din domeniul deselecției :

- să se documenteze temeinic înainte de a începe acțiunea de deselecție;
- să aibă ca bază a muncii sale statisticile de lectură;
- să asigure protecția documentelor patrimoniale ale bibliotecii, restricționând accesul în spațiile în care sunt depozitate;
- să rețină lucrările de valoare (cele de interes istoric pentru cercetări retrospective);
- să consulte specialiștii în cazul unor publicații;
- să păstreze publicațiile inactive în spațiile mai îndepărtate de sălile de lectură;
- să transfere din publicațiile deselectate;
- să trimită spre reciclare publicațiile lipsite de orice valoare sau iremediabil deteriorate.

Managerii, înainte de a lua decizia începerii acestei activități de deselecție, trebuie să aibă clară situația celor două mari categorii de publicații din bibliotecă :

- publicații active / publicații inactive;
- publicații de valoare / publicații fără valoare.

Pe baza acestei departajări se vor întocmi proiectele de deselecție. Aceste proiecte au în vedere cantitatea de publicații ce trebuie verificată și costurile acestei activități, care sunt influențate de numeroși factori.

2.1.8.6. Obstacole în calea deselecției

Selecția poate fi împiedicată de o serie de factori atât de natură *obiectivă* cât și *subiectivă*. Într-o bibliotecă universitară, de exemplu, profesorii sunt cei care se opun direct sau indirect procesului de deselecție. Ei devin extrem de nemulțumiți în momentul în care nu mai găsesc în bibliotecă unele publicații pe care le știau foarte bine, uneori chiar locul în raft. De exemplu, nu concep să nu mai găsească în bibliotecă cărțile care au stat la baza formării lor, în perioada studenției. De asemenea, unii cercetători și studenți protestează când li se spune că anumite cărți pe care le-au studiat, nu mai există în bibliotecă. La rândul lor, bibliotecarii motivează întârzierea procesului de deselecție invocând *lipsa de timp, teama de a nu comite greșeli, teama ca nu tocmai publicația eliminată să fie cerută la lectură*. Un alt factor de natură psihologică are la bază prejudecata prestanței și valorii bibliotecii date de numărul de publicații. Se uită că pentru biblioteca contemporană valoarea și eficiența sunt determinate de circulația publicațiilor. Cu cât o publicație circulă mai mult, cu atât biblioteca își îndeplinește misiunea ei socială și este, în consecință, mai valoroasă.

Există, în afara factorilor de natură psihologică, impedimente de ordin managerial. Într-o bibliotecă universitară, de exemplu, când se ajunge la concluzia că trebuie să se înceapă procesul de deselecție, personalul poate întâmpina o rezistență puternică din partea conducerii universității. S-a demonstrat că fiecare vede problema deselecției prin prisma intereselor sale directe. Uneori bibliotecarii nici nu îndrăznesc să propună un program de deselecție știind ce dificultăți întâmpină din partea facultății, a utilizatorilor, a organelor de conducere ale universității. În aceste condiții, biblioteca este sortită pieirii.

Modul în care se înțelege și se aplică deselecția diferă foarte mult de la o bibliotecă la alta. La Biblioteca de Loyola Marymount University¹⁴³, în urmă cu câțiva ani, s-a întreprins o acțiune de verificare a circa 82 000 de volume, cu o vechime de cel puțin 14 ani, pe baza clasificării Dewey, în vederea eliminării publicațiilor obsolete. În urma analizei s-au identificat trei categorii de publicații:

- publicații foarte utilizate;
- publicații puțin utilizate;
- publicații neutilizate.

Biblioteca a apelat la personalul de specialitate al universității pentru a sprijini deselectația și se aștepta să fie eliminate jumătate din ele. În final, în urma analizei concrete a fiecărei publicații nu s-a reușit să se elimine decât circa 20 000 de volume, invocându-se diferite motive. Adevărul este că fiecare carte este purtătoare de informații, iar ceea ce este scris acolo își are valoarea sa, chiar dacă numai una istorică.

2.1.8.7. Concluzii

Deselecția a devenit astăzi parte inseparabilă a politicii de dezvoltare a colecțiilor. Ea este un câștig al epocii moderne permițând bibliotecilor să se elibereze de publicațiile inutilizabile, care le pun în situația de a nu-și mai putea exercita atribuțiile. În ciuda numeroaselor rezerve și chiar critici venite din partea iubitorilor de carte, deselectația, dacă este corect aplicată, prin *fixarea limitelor și determinarea corectă a metodelor*, sprijină buna funcționare a bibliotecilor răspunzând cerințelor contemporane ale utilizatorilor. Ea nu înseamnă distrugerea publicațiilor decât în situații excepționale, cum ar fi completa degradare fizică. Consultarea cataloagelor naționale colective spre a constata dacă publicația mai există undeva, depunerea anumitor publicații deselectate în rezervele naționale de publicații, cum se procedează în Statele Unite, țările scandinave și Franța, sunt activități importante în valorificarea oricărei publicații deselectate.

Deselecția, indirect, sprijină achiziția în sensul unui semnal de alarmă de a nu se mai introduce în biblioteci orice fel de publicații, de a se aplica o mai mare rigoare în selecție și achiziție. Dacă odinioară, prin așezarea publicațiilor la raft, se considera încheiat circuitul cărții, iată că astăzi circuitul se sfârșește cu deselectația.

Note

1. A casa înseamnă a scoate din folosință un lucru inutil. Oare despre cărți putem spune acest lucru? Sigur că nu. Cartea oricând poate prezenta, prin informațiile conținute, un anumit interes pentru cineva. Deselecția nu înseamnă așadar eliminarea completă a publicațiilor din colecțiile unei biblioteci, cu excepția celor deteriorate care nu mai pot fi citite, ci mai degrabă îndepărtarea acestora din circuitul direct al lecturii. Publicațiile deselectate pot fi păstrate într-un depozit pasiv, pot fi transferate altor biblioteci sau chiar pot fi vândute cititorilor la un preț simbolic, așa cum procedează bibliotecile americane și unele biblioteci europene, plecând de la premisa că revistele și cărțile sunt făcute spre a fi citite, și chiar dacă ele nu mai interesează utilizatorii unei anumite biblioteci, pot interesa alte persoane realizându-se astfel un câștig important pentru societate.
2. Bibliotecile pentru *loisir* au apărut abia în secolul al XIX-lea.
3. Avem în vedere aici bibliotecile deja constituite, și nu cele care se află în curs de constituire.
4. Și la noi, de câțiva ani se organizează asemenea târguri de carte.
5. Chiar în această enumerare făcută de ISO apar ca documente distincte microformatele, deși ele sunt de fapt documente audiovizuale.
6. De-a lungul istoriei au fost diferite suporturi pentru scris: piatră, lut, pergament, papirus, hârtie, celuloid, bandă magnetică, disc magnetic, disc digital etc.
7. Între tehnicile de realizare cele mai întâlnite sunt scrierea de mână, tipărirea, dactilografierea, fotografierea și digitizarea. Acestor tehnici le corespund următoarele instrumente fizice: stilul, presa tipografică, mașina de scris, camera de luat vederi, calculatorul etc.
8. www.bowker.com/ [Accesat : 20 ianuarie 2014].
9. În secolul al XVIII-lea se publicau anual doar câteva sute de titluri (1 000 în 1700 ; 6 000 în 1770). *Vezi* : ROUVILLOIS, Frédéric. *O istorie a bestsellerului*. Traducere din franceză de Emanoil Marcu. București: Humanitas, 2013.
10. Romanul *Misterele Parisului* al lui Eugène Sue este prima carte care beneficiază de această revoluție industrială în tehnica tiparului.
11. Prima carte considerată bestseller este *Coliba unchiului Tom* , de Harriet Beecher-Stowe, apărută în 1852. În istoria bestsellerului dezvoltată de Frédéric Rouvillois în lucrarea menționată la nota 9 , următoarea carte citată ca bestseller este *Pe aripile vântului*, publicată de Margaret Mitchell în 1936, din care , timp de zece ani, s-au vândut 3 milioane de exemplare. În epoca contemporană, recordul în vânzări este deținut de ultima carte din seria dedicată lui Harry Potter, *Harry Potter și talismanul morții*, apărută în 2007, din care s-au vândut 12 milioane de volume, 11 în chiar ziua lansării, 21 iulie 2007.
12. Ansamblu de foi tipărite și legate sub forma unui volum.
13. Scriere cu un anumit conținut.
14. Scriere cu un anumit conținut tipărită și legată.

15. ANSI datează din 1918, când cinci societăți tehnice și trei agenții guvernamentale înființează American Engineering Standards Committee (AESC), devenit în 1928, American Standards Association (ASA), iar în 1966, United States of American Standards Institute (USASI). Numele actual a fost adoptat în 1969.

16. *Naturalis Historia* a fost publicată în anii 77-79. Este una dintre cele mai mari lucrări cu un singur autor, care a supraviețuit din Imperiul Roman și care acoperă în întregime domeniul cunoștințelor antice. Plinius cel Bătrân este singurul om de cultură roman care a realizat o asemenea lucrare.

17. Dintre acestea pot fi citate: *Cyclopaedia, or an Universal Dictionary of Arts and Sciences*, 1728, editată de Ephraim Chambers; *New American Cyclopaedia*, 1857–1863, editată de George Ripley și Charles A. Dana; *The English Cyclopaedia*, 1866, editată de Charles Knight; *Potter's Herbal Cyclopaedia*, editată în 1907; *Cyclopedia (iPhone application)*, 2009.

18. De la rădăcina „wiki” s-au format în limba română o serie de cuvinte compuse: *wikiștiri* (sursă de știri), *wikisursă* (bibliotecă liberă), *wikiversitate* (materiale didactice libere), *wikipediști* (utilizatorii înregistrați sau anonimi care contribuie la dezvoltarea proiectului Wikipedia) etc.

19. <http://de.wikipedia.org/>

20. http://en.wikipedia.org/wiki/Books_published_per_country_per_year [Accesat: 20 februarie 2014]. Primele cinci state în ordinea descrescătoare a numărului de cărți tipărite (titluri) sunt: Statele Unite (292 037), China (241 986), Marea Britanie (149 800), Federația Rusă (116 888), India (82 537).

21. Unele ghiduri ale marilor muzee contemporane au devenit astăzi adevărate cărți de artă, o combinație între monografii artistice și albume de artă. De exemplu: *Alte Pinakothek München*, de Martin Schawe, cuprinde 143 pagini, cu ilustrații și text pe fiecare pagină, cu index și ISBN.

22. În străinătate, adesea, editarea lucrărilor de artă, din cauza prețului ridicat, se face în colaborare între mai multe edituri.

23. Francezii, prin publicații în serie, înțeleg deopotrivă periodice, dar și colecțiile (în sens editorial) de monografii, cum ar fi *Colecția Point* a Editurii Seuil.

24. Revista *Travaux du Muséum National d'Histoire Naturelle „Grigore Antipa”*, de exemplu, editată de Muzeul Național de Istorie Naturală „Grigore Antipa”, care apare din anul 1957 în limbile franceză și engleză, este cerută la schimb de 160 de instituții științifice de profil din 35 de țări. Este una din revistele științifice românești cu cea mai largă răspândire în străinătate.

25. *Ulrich's Periodical Directory* apare din 1932. Ediția din 2012 înregistrează seriile de la 90 000 de editori din 200 de țări. În afară de reviste științifice și ilustrate sunt cuprinse ziare reprezentative, lucrări ale diferitelor conferințe, anuare, buletine de informare, publicații comerciale etc., care își continuă apariția sau care și-au încetat apariția începând cu anul 1974. Pentru fiecare periodic se dau următoarele elemente de identificare: titlu, statut, numele editorului, adresa și numărul său de telefon, anul de apariție, ISSN, indicele de clasificare Dewey, cota de la British Library.

26. Numele le vine din latinescul *calendarium* (*de calendae* - dată la care debitorii își plăteau datoriile).

27. TOMESCU, Mircea. *Calendarele românești: 1733-1830: Studii și bibliografie*. București: Editura de Stat Didactică și Pedagogică, 1957.

28. Almanahul a apărut inițial ca supliment al ziarului *The World*. Cu o întrerupere între anii 1876 – 1887, almanahul apare anual. Ediția din 2014 (ISBN 978-160057-182-4) are 1 008 pagini. *The World Almanac* are următoarea structură: *Economy, Business & Energy; Crime; Military Affairs; Health & Vital Statistics; Personalities, Arts & Media; Science & Technology; Consumer Information; U.S. Facts & History; World Maps & Flags; U.S. Government; U.S. Cities, States & Population; World History & Culture; Sports; General Index*.

29. Almanahul conține următoarele secțiuni: *Current Event; U.S. Government and History; U.S. States Statistics; Great Disasters; Awards, Entertainment, and Culture; People*.

30. Editorul acestei lucrări este Michael Barone, un reputat ziarist și scriitor american.

31. *Repertoriul lucrărilor elaborate de bibliotecile din România*. Vol.I. *Lucrări elaborate de bibliotecile publice*. Coordonare generală: prof.univ.Mircea Regneală. Lucrare întocmită de: drd.Constanța Dumitrășconiu. Indexuri realizate de Olimpiu Naicu. București: ABIR, 2006. 432 p. *Repertoriul lucrărilor elaborate de bibliotecile din România*. Vol.II. *Lucrări elaborate de biblioteci universitare*. Lucrare întocmită de Constanța Dumitrășconiu. București: ABR, 2010. 345 p.

32. Cuprinde articole din publicațiile de cultură existente în Depozitul legal al Bibliotecii Naționale. Sunt excluse: articole din alte domenii decât cultură, articole de revista presei, notițe informative, anunțuri etc.

33. Cuprinde producția națională de partituri, CD-uri, DVD-uri, discuri, casete etc.

34. Cuprinde descrierea bibliografică a diverselor documente (cărți, albume, hărți, teze de doctorat) publicate în străinătate, semnate/editate de autori/editori români sau de origine română ori consacrate, integral sau parțial unei tematici românești. La alcătuirea acestei publicații sunt folosite, în principal, următoarele surse: catalogul publicațiilor din Biblioteca Națională a României, baza de date OCLC, cataloagele online ale unor biblioteci naționale din Europa, America de Nord și Israel, ediții *Books in Print* ale diverselor țări etc.

35. *Repertoriul periodicelor străine intrate în bibliotecile din România* cuprinde descrierile bibliografice și localizarea publicațiilor seriale străine pe suport hârtie și pe suport electronic, din toate disciplinele, deținute de structurile info-documentare din România. Repertoriul este structurat pe grupe CZU, iar în cadrul fiecărei grupe, descrierile bibliografice sunt prezentate alfabetic. Lucrarea cuprinde un index alfabetic de titluri, lista indicativelor bibliotecilor colaboratoare și lista divizionarelor CZU. Conține un număr variabil de descrieri bibliografice (4 000 – 5 000), în funcție de numărul de titluri de seriale străine intrate în structurile info-documentare din România. Publicația poate fi descărcată de la adresa: <http://www.bibnat.ro/Repertoriul-periodicelor-straine-s53-ro.htm> [Accesat: 13 martie 2014]. Această lucrare bibliografică, împreună cu *Catalogul cărților străine intrate în bibliotecile din Romania*, sunt realizate de către Biroul Cataloage Colective.

36. BNR a preluat editarea acestei bibliografii de la BCU "Carol I", care a repertorizat tezele de doctorat începând cu anul 1948.

37. În această publicație se regăsesc înregistrări bibliografice ale cărților străine și documente cartografice, microfise, extrase, teze de doctorat, lucrări ale congreselor și conferințelor. Conține

descrierile bibliografice și localizarea fondurilor de carte străină, din toate domeniile cunoașterii, deținute de aproximativ 150 de structuri info-documentare din România. *Catalogul cărților străine intrate în bibliotecile din România* este structurat pe grupe CZU, de la 0 la 9, iar în cadrul fiecărei grupe notițele bibliografice sunt organizate alfabetic. Catalogul se încheie cu un index alfabetic de nume și un index alfabetic de titluri. La acestea se adaugă lista indicativelor bibliotecilor colaboratoare și lista divizionarelor CZU. *Catalogul cărților străine intrate în bibliotecile din România* conține un număr variabil de descrieri bibliografice (8 000 – 10 000 pe an), în funcție de cantitatea de informații bibliografice primite de la structurile info-documentare colaboratoare. <http://www.bibnat.ro/Catalogul-cartilor-straine-s54-ro.htm> [Accesat : 5 martie 2014].

38. Cităm câteva dintre acestea: *ADVERTISING maker: revistă lunară de publicitate, marketing și media*. București: Boxes Top Prod, 2003; JOUVRE, Michèle. *Comunicarea: publicitate și relații publice*. Traducere de Gabriela Pistol. Iași: Polirom, 2005; POPESCU, Costin. *Introducere în publicitate*. București: Editura Universității din București, 2005.

39. MĂLINAȘ, Constantin. Afișul – documentul de bibliotecă: plecând de la un album de afișe Eminescu. În: *Biblioteca: revistă de bibliologie și știința informării*, nr. 1, 2007, vol. 17, p. 13 – 15; nr. 2, 2007, vol. 17, p. 44 – 46.

40. ILIESCU, Ion. *Eminescu prin afișe*. Timișoara: Editura Eurostampa, 2006. De reținut că profesorul Iliescu este și un pasionat colecționar de afișe.

41. http://en.wikipedia.org/wiki/Rafa%25C5%2582_Olbi%25C5%2584ski [Accesat: 25 mai 2014].

42. Cele mai multe manuscrise egiptene au fost descoperite în morminte. De aici, denumirea lor generică de *Cartea morților*.

43. Chiar câteva exemplare din *Biblia* lui Gutenberg sunt tipărite pe pergament .

44. În paralel, se utilizează noțiunea de manuscrise iluminate de la latinescul *illuminare* (a lumina). Arta iluminării în gândirea celor vechi era restricționată la manuscrisele medievale pe pergament. Se utiliza aurul, mai rar argintul, pentru împodobirea inițialelor literelor, capitolelor, marginilor chenarelor, scenelor pictate și ,uneori, a întregii pagini.

45. Mai pot fi adăugate și afișele, de care ne-am ocupat anterior.

46. Unul dintre cei mai mari gravori ai tuturor timpurilor a fost Albrecht Dürer (1471 – 1528), reprezentant al Renașterii germane. Gravurile sale se caracterizează prin compoziția complexă, plasticitatea formelor și deosebita expresivitate a desenului. Dürer are atât gravuri în lemn cât și în cupru. Dintre gravurile în lemn, au rămas celebre ciclul mare al *Patimilor* (1498 – 1510), cu 37 de gravuri, și ciclul mic al *Patimilor* (1509 – 1511), cu 15 gravuri. În bronz, Dürer a realizat multe lucrări de seamă între care *Adam și Eva* (1504), *Cavalerul, moartea și diavolul* (1513), *Melancolie* (1514) etc.

47. Prima bibliotecă de artă a fost înființată în 1968 la Berlin. După modelul german, țările nordice și-au creat și ele biblioteci de acest fel. În Franța, după mai multe tatonări (Le Havre, 1965 și Grenoble, 1968, cu opere unice, gravuri și sculpturi) ia naștere prima artotecă, în 1976 la Biblioteca Municipală din Grenoble.

48. Inițial, au apărut discotecile care au fost mai ușor integrate bibliotecilor cu cărți decât artotecile.

49. Aceste documente sunt cunoscute și sub numele de *documente noncarte*.
50. Există microfilme și de 70 mm lățime, nestandardizate.
51. Daghereotipia este un vechi procedeu pentru reproducerea imaginilor obiectelor folosindu-se o placă de cupru argintată, sensibilizată cu vapori de iod.
52. REGNEALĂ, Mircea. *Microformatele în informarea tehnico-științifică*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1988.
53. Pentru a micșora volumul cataloagelor pe fișe de carton, care adesea ocupau camere întregi, multe biblioteci, începând cu deceniul al șaselea al secolului trecut, au înregistrat cataloagele pe microformate (microfilme și, mai ales, microfîșe). Deși aproape toate bibliotecile folosesc astăzi cataloage informatizate, există locuri în care se păstrează încă cataloage micrografice pentru anumite categorii de documente.
54. Există următoarele tipuri de imagini-martor: imagine-martor de identificare; imagine-martor bibliografică; imagine-martor istorică; imagine-martor tehnică; imagine-martor pentru sfârșit de rolă etc.
55. Cu puțin înainte de sfârșitul secolului al XX-lea, Germania a încheiat transpunerea pe microfîșe a întregii literaturi beletristice naționale, de la începuturi până în epoca contemporană.
56. Microprinturile nu trebuie confundate cu microcărțile sau cărțile în miniatură, apărute în secolul al XIX-lea, cum este *English Dictionary*, care se citesc cu lupa.
57. Pentru lectura microopacelor se utilizează epidiascopul, care realizează proiecția prin reflexie cu ajutorul unei oglinzi plane de reflexie. Asemenea aparate au dispărut astăzi din dotarea bibliotecilor.
58. În deceniile șase și șapte ale secolului al XX-lea au apărut firme importante specializate în diferite tipuri de literaturi: General Microform of Cambridge și University Microfilms International (roman); Falls City Microforms și Erasmus Press (teatru); NCR (civilizația americană); World Microfilms Publications (note muzicale) etc.
59. Bibliothèque Publique d'Information din Centrul Georges Pompidou de la Paris, de exemplu, încă de la constituire, a avut toate colecțiile de ziare numai pe microformate. Având în dotare aparate de lectură performante, cititorii nu s-au plâns niciodată de dificultatea în a face lectura pe acest suport, dimpotrivă, într-o anchetă întreprinsă de bibliotecă, aceștia și-au exprimat chiar satisfacția pentru acest mod comod de a citi.
60. Între acestea, pot fi citate: *Belgica typografica*, 1541-1600; *Sveriges bibliografi*, 1600-1900; *Canadiana Bibliography*, 1867-1900, cu peste 1 000 000 de înregistrări.
61. *College Catalogs*, publicat în 1971, conține cataloagele a peste cinci sute de colegii americane.
62. Recorder casetă video (sau VCR, cunoscut și ca recorder video) este un dispozitiv electromecanic care înregistrează analog audio și video analogice de televiziune pe un detașabil, bandă magnetică de casetă video, astfel încât imaginile și sunetul pot fi redat pe un timp mai convenabil.
63. Numele îi vine de la film fotografic.

64. Fenomenul *phi* este o iluzie vizuală în care obiecte statice înfățișate în succesiune rapidă par că se mișcă prin transcenderea pragului la care fiecare poate fi perceput separat. Efectul fenomenului *phi* era aparent inexplicabil pornind de la presupuziția mai veche că senzațiile experienței perceptuale sunt într-un raport de unu la unu cu stimuli fizici. Mișcarea percepută e o experiență în emergență, ce nu e prezentă în stimuli luați separat, ci depinde chiar de caracteristicile relaționale ale acestora. Sistemul nervos al observatorului și percepția acestuia nu înregistrează semnalele fizice unul după altul. Mai curând, organizarea neuronală, ca și experiența percepută prind viață imediat ca un câmp integral, dar care conține totuși părți diferențiate.

65. <http://en.wikipedia.org/wiki/Film> [Accesat : 1 martie 2014].

66. Arhiva filmului românesc se găsește la Jilava. Ea poartă numele de Arhiva Națională de Filme – Cinemateca Româna. Este o instituție publică de interes național cu personalitate juridică, creată în 1957, care își desfășoară activitatea în baza HG 1063/2005. Este afiliată la Federația Internațională a Arhivelor de Film. Obiectul său de activitate este evidența, cercetarea, colecționarea, conservarea, restaurarea și punerea în valoare a patrimoniului de filme, organizarea de evenimente, precum și promovarea culturii cinematografice în România, prin sălile de cinema Eforie (Jean Georgescu) și Union (Paul Călinescu) din București.

67. *Reading and Writing the Electronic Book*. Nicole Yankelovich; Norman Meyrowitz; Andries van Dam. IEEE Computer 18(10), October 1985. <http://dl.acm.org/citation.cfm?id=4407> [Accesat : 8 ianuarie 2013].

68. FLOOD, Alison (8 September 2011). Michael Hart, inventor of the ebook, dies aged 64. În : *The Guardian* (London). Retrieved 8 September 2011. www.guardianweekly.co.uk [Accesat : 28 iunie 2013].

69. www.charlesworth-group.com/ [Accesat : 23 februarie 2013].

70. În privința numărului de cărți electronice, nu există o statistică foarte clară, dar în orice caz ele sunt de câteva zeci de ori mai numeroase decât revistele electronice. Există pe internet variate oferte de cărți digitale sau electronice disponibile în diferite formate, la prețuri uneori derizorii. Firește, adesea, și calitatea documentelor este corespunzătoare prețului.

71. SAYLOR, Michael. *The Mobile Wave: How Mobile Intelligence Will Change Everything*. New York : Vanguard Press, 2012. |accessdate= requires |url= ()

72. Ebooks and Interlibrary Loan. În : *Journal of Interlibrary Loan, Document Delivery and Electronic Reserves*, nr. 31, 2011, vol. 21, p. 117-131. <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1072303X.2011.585102#> [Accesat : 17 octombrie 2013].

73. În literatura publicată în limba engleză sunt cunoscute și sub denumirile de *ejournals*, *e-journals* sau *electronic serials*.

74. Din păcate, din anul 2000, acest ghid nu mai dă date privind creșterea numărului de reviste electronice.

75. Aproape toți marii editori de publicații științifice prestigioase și-au dezvoltat în anii din urmă baze de date comerciale cu reviste electronice pe care le oferă în pachete la prețuri cu mult inferioare publicațiilor pe hârtie. Între acestea, putem cita: Springer Verlag, Elsevier, Pergamon Press etc.

76. Având mai mulți autori este extrem de complicat să negociezi cu fiecare pentru cedarea drepturilor de autor.
77. O contribuție importantă la perfecționarea CD-ului a avut-o și firma Hitachi.
78. Subdiviziune redactată de drd. Gabriela Jurubiță.
79. BJØRNER, Susanne; ARDITO Stephanie C. Online before the Internet. Part. 1: Early Pioneers Tell their Stories. În: *Searcher: The Magazine for Database Professionals*, June 2003, vol. 11, nr. 6.
80. *Ibidem*.
81. The LexisNexis Timeline: http://www.lexisnexis.com/anniversary/30th_timeline_fulltxt.pdf [Accesat : 12 octombrie 2012]
82. KELLER, Alice. *Reviste Electronice : Baze și perspective*. Traducere de Velica, Ioana. Cluj-Napoca: Argonaut, 2006, p. 19-20.
83. BARNES, John H. One Giant Leap, One Small Step: Continuing the Migration to Electronic Journals. În: *Library Trends*, nr. 3, 1997, vol. 45, p. 408.
84. DURANCEAU, Ellen; LIPPERT, Margret. Electronic Journals in the MIT Libraries: Report of the 1995 e-Journal Subgroup. În: *Serials Review*, nr. 1, 1996, vol. 22, p. 52-53.
85. Format de fișier care conține doar text și respectă *American Standard Code for Information Interchange*.
86. DURANCEAU, Ellen; LIPPERT, Margret. *Op. cit.*, p.54-56.
87. *Vezi* : Ordinul Ministrului MECTS cu nr. 4 692 publicat în *Monitorul Oficial al României*, 179 (XXIII), nr. 540 din 29 iulie 2011. <http://www.cnatdcu.ro/wp-content/uploads/2011/04/OrdinMECTS4692.pdf> [Accesat : 4 octombrie 2013].
88. *Vezi* : Consiliul Național al Cercetării Științifice. *Evaluarea publicațiilor științifice*. <http://www.cnsc-uefiscdi.ro/evaluarea-publicatiilor-stiintifice/> [Accesat : 17 decembrie 2013].
89. În teoria biblioteconomică, circuitul direct al lecturii înseamnă așezarea publicațiilor fie în sălile cu acces direct, fie în centrele de împrumut. Publicațiile din depozite sunt, de regulă, în acces indirect.
90. *Vezi*: *Acquisitions et bibliothèques de service publique*. Supplément au n° 181 du *Bulletin ABF*.
91. În ultimii ani, este folosită din ce în ce mai frecvent noțiunea de *Cartă documentară*.
92. PENNA, Victor Carlos. *La planification des services de bibliothèques et de documentation*. Paris: UNESCO, 1971.
93. DANIS, Sophie. Charte documentaire et politique d'acquisition. În : *Bulletin des bibliothèques de France*, nr. 1, 2006; <http://bbf.enssib.fr/consulter/bbf-2006-01-0036-006> [Accesat : 28 aprilie 2014].
94. În ultimii ani, din cauza crizei economice și incertitudinilor financiare, multe carte sunt realizate pe o perioadă de trei ani.
95. www.bpi.fr/.../chartes/Charte_documentaire_2008_V2.pdf [Accesat : 16 octombrie 2013].

96. KATZ, William A. *Introduction to reference work*. Vol.1. *Basic information sources*. Vol.2. *Reference services and reference processes*. New York; London: McGraw-Hill, 1997.
97. CARBONE, Pierre; BONNEL, Sylvie; GRAVIER-GÉZE, Collete . Un plan de développement des collections. În : *Bulletin des bibliothèques de France*, nr.1,2006, 51, p.83-86.
98. Bibliothèque Publique d'Information – Centre G.Pompidou; www.bpi.fr/en/index.html [Accesat : 20 martie 2013].
99. Collection Development Plan for Hedberg Public Library; www.hedbergpubliclibrary.org/pdfs/Library%20Board%20Policies/... [Accesat : 4 septembrie 2013]
100. Collection Development Plan: San Francisco Public Library; www.sfpl.org/index.php?py=2000003401 [Accesat : 13 august 2013].
101. *Vezi* : CALENGE, Bertrand. *Politicile de achiziție : constituirea unei colecții într-o bibliotecă*. Traducere de Aliona Vesei și Rodica Cosmaciuc. București : Editura Biblioteca Bucureștilor, 1999, p.95 și următoarele.
102. Avem în vedere aici bibliotecile universitare și cele specializate.
103. Se știe că toate cărțile care urmează să apară trebuie să conțină pe versoul paginii de titlu descrierea standard CIP realizată de Biblioteca Națională.
104. Numărul din noiembrie 2013 al bibliografiei *Cărți în curs de apariție* conține 1 947 de înregistrări.
105. Lucrarea a fost lansată la Târgul de carte Gaudeamus, ediția a XIV-a, 2007. *Catalogul editurilor din România* conține aproape 5 000 de înregistrări cuprinzând edituri de carte, înscrise în perioada 1990 – 2007 la Centrul Național ISBN al Bibliotecii Naționale. Datele sunt organizate geografic, pe județe, iar în cadrul fiecărui județ în ordine alfabetică. Pentru fiecare editură se dau o serie de date: adresă, persoană de contact, domenii de activitate etc.
106. Toate țările publică bibliografia națională curentă care înregistrează noile apariții editoriale. Acestea sunt anunțate într-un interval cuprins între câteva săptămâni și câteva luni de la ieșirea pe piață. *British National Bibliography*, care apare din 1950, este una dintre puținele bibliografii naționale curente care consemnează publicațiile înainte de apariția lor . Sunt semnalate aparițiile editoriale cu până la 16 săptămâni înainte de publicarea acestora. În acest fel sunt aduse la cunoștința publică anual circa 50 000 de titluri. Din 1986 apare și în variantă electronică. Pentru perioada 1950 – 1985, bibliografia curentă britanică este înregistrată pe un CD-ROM (1 500 000 înregistrări). Această bibliografie este un excelent instrument pentru informarea prospectivă. Din păcate, *Bibliografia Națională Română* apare cu foarte mare întârziere, ceea ce nu poate servi, decât în mică măsură, pentru informarea curentă.
107. Uneori asemenea informații le putem obține și de la persoanele cunoscătoare a ceea ce se produce într-un anumit domeniu.
108. BORGES, Jorge Luis. *La Bibliothèque de Babel: collection de littérature fantastique*. Paris: F. M. Rica, 1977, p. 16.
109. Aceste biblioteci, cu funcții naționale, sunt și cele mai importante biblioteci științifice din zona geografică în care își desfășoară activitatea beneficiind și de drept de depozit legal. În această situație se află bibliotecile centrale universitare din Cluj-Napoca, Iași și Timișoara.

Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” din București, după incendiul din decembrie 1989, a renunțat la depozitul legal, deoarece, pierzându-și toate publicațiile între care se aflau și publicațiile primite cu titlul de depozit legal, nu mai avea nici o rațiune să-l continue.

110. Tot în direcția cunoașterii conținutului noilor achiziții, în unele din aceste biblioteci se scanează sumarele și paginile de titlu ale lucrărilor monografice valoroase.

111. Conform Legii bibliotecilor, și bibliotecile orășenești trebuie să aibă personalitate juridică – din păcate numai unele dintre ele au acest statut.

112. Din nefericire, în condițiile crizei economice actuale, dar și ale dezinteresului unor biblioteci cu funcție coordonatoare, îndrumarea metodologică, absolut necesară, în situația inexistenței unor forme de perfecționare organizate, s-a diminuat mult pe plan național.

113. În literatura de specialitate străină, prin *achiziție* se înțelege *cumpărare*. Noi considerăm achiziția ca modalitate de acumulare de publicații în bibliotecă indiferent că este cumpărare, schimb interbibliotecar sau depozit legal.

114. Catalogul unui mare negustor din veacul al XVIII-lea : Grigorie Anton Avramie. În : *Studii și cercetări de bibliologie*, 1972, 12, p.189-207.

115. MĂTUȘOIU, Constantin; DINU, Mihaela Hélène . *Istoria bibliotecilor din România în legi și documente (1817 – 1944)*. Vol.I. Constanța: FABR,2001,p.24.

116. Prin colecturi se achiziționau numai cărți. Abonamentele la reviste se făceau prin Direcția de presă, care lucra cu Poșta Română.

117. dir.yahoo.com › ... › *Library Services*; www.dmoz.org › ... › *Library Services* [Accesat: 17 ianuarie 2014] .

118. DARGENT, J. L. Alexandre Vattemare. În: *Bulletin de l' Unesco à l' intention des bibliothèques*, nr. 3, 1964,18, p. 89.

119. DARGENT, J. L. *Échanges internationaux de publications*. Bibliographie : 1817-1960. Bruxelles: Comission belge de bibliographie, 1962. Vol.I, p.1-236. Vol.II, p. 237-618.

120. AVICENNE, Paul. La mission des services nationaux d'échange. În: *Bulletin de l' Unesco à l' intention des bibliothèques*, nov.-dec. 1964, 18, nr. 6, p. 275.

121. Échanges de publications. În: *Bulletin de l' Unesco à l' intention des bibliothèques*, novembre-decembre 1955, 9, nr. 11-12, p. 254-260.

122. Convention concernant les échanges entre états de publications officielles et documents gouvernementaux. În: *Bulletin de l' Unesco à l' intention des bibliothèques*, février-mars 1959, 13, nr. 2-3, p. 33-35.

123. Conférence sur les échanges internationaux de publications en Europe. Budapest, 13-19 sept. 1960. În: *Bulletin de l' Unesco à l' intention des bibliothèques*, 15 ,nr. 1, janvier-février 1981, p. 7-11.

124. ROSETTI, Radu. *Amintiri*. Vol. I: *Ce-am auzit dela alții*. Iași: Viața Românească, 1922. IV + 288 p.(Cap. VII are titlul: *Din vremea regulamentară*) .

125. Acest acronim înseamnă – Asociația Română pentru Strângerea Legăturilor cu Uniunea Sovietică, care a funcționat între anii 1944 – 1953.

126. *Monitorul Oficial*. Partea I, nr. 755 din 07/11/2007.
127. În prima formă a legii, din 1995, se prevedeau 9 exemplare pentru cărți și era inclusă și Biblioteca Universității din Craiova între beneficiari.
128. GAUDET, Françoise; LIEBER, Claudine. *Désherber en bibliothèque: Manuel pratique de révision des collections*. 2e édition revue et augmentée. Préface de Michel Melot. Paris : Éditions du Cercle de la librairie, 1999, p. 41.
129. MIQUEL, André. *Les bibliothèques universitaires : rapport au ministre d'État, ministre de l'Éducation nationale, de la Jeunesse et des Sports*. Paris: La Documentation française, 1989.
130. BARNET, L. The enemy is us. În : *Collection Building*, nr.3, 1991, 11, p.25-27.
131. RIDER, Fremont. *The Scholar and the Future of the Research Library*. New York : Handen Press, 1994.
132. ELLSWORTH, Ralph . *Economics of Book Storage and Weeding Programs*. Washington, D.C. : Association of Research Libraries, 1969.
133. GARFIELD, Eugene. Weeding. În : *Current Contents*, June 30, 1975, 15, p.26.
134. Pentru bibliotecile cu funcții arhivale (bibliotecile naționale și unele biblioteci speciale de depozit legal) nu se pune problema deselectiei.
135. SLOTE, Stanley J. *Weeding Library Collection*. 5d rev. Littleton : Libraries Unlimited, 2008.
136. Este a doua ca mărime după Biblioteca Universității din Harvard. Deține 12,5 milioane de volume și are 20 de filiale.
137. www.library.yale.edu/ [Accesat : 13 octombrie 2013].
138. *Proceedings of the Library and Information Services Policy Forum : changes in library and information services, 1996-2001* : May 15-16, 1995, Washington, D.C.
139. Echipele de experți sunt formate din specialiști autorizați ai domeniului care lucrează sub contract cu biblioteca. În cazul bibliotecilor universitare, provin din rândul personalului didactic, în urma unei convenții cu universitatea, la fel în cazul bibliotecilor specializate. Pentru bibliotecile publice, numai în cazuri deosebite se apelează la specialiști, fiindcă, de regulă, nu sunt lucrări de înalt nivel.
140. GAUDET, Françoise ; LIEBER, Claudine. *Op.cit.*, p. 79-82.
141. *Ibidem*, p.83.
142. SEGAL, Joseph P. *The CREW manual : a unified system of weeding, inventory, and collection-building for small and medium-sized public libraries*. Austin : Texas State Library, 1996.
143. SLOTE, Stanley J. *Op.cit.*, p.37-42

Bibliografie de referință

1. CALENGE, Bertrand. *Politicile de achiziție : constituirea unei colecții într-o bibliotecă*. Traducere de Aliona Vesei și Rodica Cosmaciuc. București : Editura Biblioteca Bucureștilor, 1999.
2. DARGENT, J. L. *Échanges internationaux de publications: Bibliographie : 1817-1960*. Vol.I - II. Bruxelles: Comission belge de bibliographie, 1962.
3. ELLSWORTH, Ralph . *Economics of Book Storage and Weeding Programs* . Washington, D.C. : Association of Research Libraries, 1969.
4. GAUDET, Françoise ; LIEBER, Claudine. *Désherber en bibliothèque : Manuel pratique de révision des collections*. 2e édition revue et augmentée. Préface de Michel Melot. Paris : Éditions du Cercle de la librairie, 1999.
5. JOUVRE, Michèle. *Comunicarea: publicitate și relații publice*. Traducere de Gabriela Pistol. Iași: Polirom, 2005.
6. KATZ, William A. *Introduction to reference work*. Vol.1. *Basic information sources*. Vol.2. *Reference services and reference processes*. New York; London: McGraw-Hill, 1997.
7. KELLER, Alice. *Reviste Electronice: Baze și perspective*. Traducere de Ioana Velica . Cluj-Napoca: Argonaut, 2006 (*Acta Bibliologica*).
8. MĂTUȘOIU, Constantin; DINU, Mihaela Hélène . *Istoria bibliotecilor din România în legi și documente (1817 – 1944)*. Vol.I. Constanța: FABR, 2001.
9. MIQUEL, André. *Les bibliothèques universitaires : rapport au ministre d'État, ministre de l'Éducation nationale, de la Jeunesse et des Sports*. Paris : La Documentation française, 1989.
10. PENNA, Victor Carlos. *La planification des services de bibliothèques et de documentation*. Paris: UNESCO, 1971.
11. REGNEALĂ, Mircea. *Microformatele în informarea tehnico-științifică*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1988.
12. *Repertoriul lucrărilor elaborate de bibliotecile din România*. Vol. I . *Lucrări elaborate de bibliotecile publice*. Coordonare generală : prof.univ.Mircea Regneală. Lucrare întocmită de : drd.Constanța Dumitrășconiu. Indexuri realizate de Olimpiu Naicu. București : ABIR, 2006.
13. *Repertoriul lucrărilor elaborate de bibliotecile din România*. Vol. II . *Lucrări elaborate de biblioteci universitare*. Lucrare întocmită de Constanța Dumitrășconiu . București : ABR, 2010.
13. SAYLOR, Michael. *The Mobile Wave: How Mobile Intelligence Will Change Everything*. New York : Vanguard Press, 2012.
14. SLOTE, Stanley J. *Weeding Library Collection*. 5d rev. Littleton : Libraries Unlimited, 2008
15. SEGAL, Joseph P. *The CREW manual : a unified system of weeding, inventory, and collection-building for small and medium-sized public libraries*. Austin : Texas State Library, 1996.